

Bijlage staatsexamen VWO

2022

tijdvak 1
dinsdag 24 mei
09.00 – 10.00 uur

Maatschappijleer

College-examen schriftelijk

Bronnenboekje

Afbeelding 1

Mensenhandel is een grove schending van mensenrechten en daarmee een van de ernstigste en zware vormen van criminaliteit. Elk jaar maakt deze over de hele wereld, ook in Europa en meer specifiek in de drie landen van de Benelux en de buurlanden ervan, tal van slachtoffers, vrouwen, mannen en kinderen.

Wanneer er in gevallen van mensenhandel sprake is van een **grensoverschrijdend aspect**, is het van essentieel belang te weten welke aanpak de buurlanden in dit verband hanteren. Deze kennis laat toe een multidisciplinaire en integrale grensoverschrijdende samenwerking te intensiveren en synergie te creëren.

Deze brochure verstrekt informatie over:

- de elementen tot strafbaarstelling van mensenhandel in elk van de drie landen;
- de rechtstreeks betrokken stakeholders,
- het nationaal verwijzingsmechanisme of andere wijzen van opvang en bijstand van het slachtoffer van mensenhandel.

Deze informatie is gericht op betrokken partners binnen de BENELUX die in hun dagelijkse praktijk rechtstreeks in contact kunnen komen met slachtoffers van mensenhandel.

Zo kan het voorkomen dat een mogelijk slachtoffer van mensenhandel gedetecteerd wordt in België, maar het slachtoffer aangeeft eerder in Luxemburg te zijn uitgebuit.

In een dergelijke situatie is het van belang dat afstemming plaatsvindt tussen de partners in beide landen over wie het slachtoffer zal opvangen, welke wetgeving van toepassing is en hoe het slachtoffer, indien nodig, door het ene aan het andere land zal worden overgedragen.

Dit praktijkvoorbeeld illustreert de noodzaak en het toepassingsgebied van deze brochure.

Om deze Benelux-samenwerking volop te faciliteren wordt tot slot per land een contactlijst van de betrokken stakeholders weergegeven. Op die manier wordt een netwerk van contactpunten opgericht die voornoemde stakeholders toelaat om rechtstreekse samenwerkingsverbanden te leggen die op maat van een specifiek dossier inzake grensoverschrijdende mensenhandel zijn toegesneden. Het is dus geenszins de bedoeling van deze brochure om contact tussen de stakeholders te vervangen maar dit juist te ondersteunen en de multidisciplinaire en grensoverschrijdende samenwerking mogelijk te maken en te optimaliseren.

Tekst 1

Een werkstraf is beter dan een korte gevangenisstraf

- Tijdens de eerste coronagolf werd de uitvoering van werkstraffen tijdelijk stopgezet om de kans op besmetting met COVID-19 te
- 5 verkleinen. Werkmeesters die normaal gesproken de gestraften begeleiden, werkten wel door. Ze sprongen bij op plekken waar zij normaal gesproken hun taakstraf
- 10 uitvoeren. Het is belangrijk om zulke contacten warm te houden, want twee derde van onze werkstraffen vindt plaats bij
- 15 externe partijen als de Voedselbank, Staatsbosbeheer, kringloopwinkels, zorginstellingen en sportclubs. Eind mei viel de helft van deze plekken weg door
- 20 financiële problemen of besmettingsgevaar.
- Gezocht: nuttig werk**
Ook op onze eigen locaties konden we veel minder mensen kwijt, doordat je anderhalve meter
- 25 afstand moet houden van elkaar. En dat terwijl er meer veroordeelden dan ooit zaten te wachten op een plek om hun werkstraf uit te voeren.
- 30 (...)
Nog steeds zijn we op zoek naar partijen die nuttig en noodzakelijk werk hebben.
- Sneller en slimmer**
35 Verder houden we ons bezig met innovatie, want in al die jaren is het proces nooit tegen het licht gehouden. Volgens de norm van het ministerie van Justitie en
- 40 Veiligheid moet iemand binnen vijf maanden na het vonnis gestart zijn met de werkstraf. De ... **X** ... stuurt het ... **Y** ... eerst naar het CJIB, daarna gaat het naar een van de
- 45 drie Reclasseringsorganisaties. (...)
In Oost-Nederland heeft de reclassering geëxperimenteerd hoe dit proces sneller en slimmer
- 50 kan. In de rechtbank willen we bijvoorbeeld een zuil neerzetten waar veroordeelden direct kunnen intekenen op een werkstraf.
- 55 **Goedkoper dan gevangenisstraf**
De helft van de gevangenisstraffen is korter dan een maand en maakt mijns inziens meer kapot dan je lief is. Mensen raken hun baan of hun
- 60 woning kwijt, vaak ook nog hun sociale vangnet en komen hierdoor alleen maar dieper in de problemen. Je kunt mensen met een korte gevangenisstraf veel
- 65 beter laten werken, dan laten zitten, bijvoorbeeld in combinatie met toezicht en een enkelband. Een werkstraf levert de samenleving iets op: de gestraften
- 70 verrichten zinvol werk, komen in een arbeidsritme, leren iets en gaan na een werkstraf minder snel opnieuw de fout in dan na een gevangenisstraf.
- 75 Het ... **Z** ... ligt 47 procent lager. Wie nog niet overtuigd is: een werkstraf kost maar de helft van een gevangenisstraf.

Tekst 2

Conferentie over de Toekomst van Europa

- Deze zondag vond in Straatsburg de officiële aftrap van de conferentie plaats, die aanzet moet geven tot een Europa-brede discussie over het waarheen en waarvoor van de Unie. Komende maanden wordt Europeanen online of tijdens fysieke ontmoetingen gevraagd om inbreng over hoe de EU in de toekomst eruit zou moeten zien. Discussiethema's zijn onder meer klimaatverandering, de digitale transformatie en democratisering. Door de
- 15 pandemie staat ook gezondheidszorg nu prominent op de agenda. Zou er binnen Europa meer – al dan niet bindende – afstemming moeten komen over zorgbeleid?
- 20 De aanloop naar het begin verliep op zijn zachtst gezegd 'hobbelig'. Niet minder dan een jaar bakkeleiden de verschillende Europese instituties met elkaar over de vraag wie de burgerdialoog zou moeten gaan leiden. Aanvankelijk leek de Belgische oud-premier Guy Verhofstadt daarvoor
- 30 voorbestemd, maar het verzet tegen hem was bij een groot deel van de lidstaten zo groot dat maanden opgingen aan discussies over een alternatief. „Iedereen behalve Guy”, omschreef een EU-diplomaat de stemming vorig najaar. Begin dit jaar werd besloten het leiderschap van de conferentie dan maar over de
- 40 instituties te verdelen. Als gevolg zijn nu negen voorzitters aangesteld, met daarnaast nog een legertje aan observatoren.
- 45 Zo dreigde de conferentie nog voor die begon een karikatuur van zichzelf te worden. Want het was mede de ingewikkelde, troebele, niet zelden weinig democratische gang van zaken in Brussel die er twee jaar geleden aanzet toegaf. In plaats van een van de zogeheten Spitzenkandidaten – de door de politieke families
- 50 uitgekozen Europese lijsttrekkers – kwam na de Europese verkiezingen op onnavolgbare wijze de Duitse minister Ursula von der Leyen bovendien om
- 55 voorzitter van de Europese Commissie te worden. Het Europees Parlement was woedend en kreeg een 'conferentie' toegezegd, die de structurele problemen van de Unie zou moeten aankaarten.
- 60 Tegelijk kon je al tijdens de weinig beknopte speeches van EU-leiders zondag voorzichtig horen waar breuklijnen liggen. Macron
- 70 hamerde op het belang productie terug te halen naar Europa – een allesbehalve oncontroversieel standpunt. Volgens voorzitter van het Europees Parlement David
- 75 Sassoli moeten vooral de veto's van lidstaten verdwijnen en dient het EP meer macht te krijgen. Of EU-burgers zich vanaf nu
- 80 massaal laten horen, is een kwestie van afwachten. Onduidelijk is ook nog steeds hoe alle input uiteindelijk precies gaat worden verwerkt. Kan het uiteindelijk
- 85 leiden tot een wijziging van het EU-verdrag, zoals met name Frankrijk graag zou zien? Ook daarover woedde de afgelopen tijd

90 in Brussel een felle strijd, met als
resultaat een compromis dat de
beslissing vooral naar voren
schuift. Over een jaar, als de

conferentie wordt afgesloten,
wacht nog een stevige discussie
95 over de discussie.

Tekst 3

Voor het eerst 'recht op onbereikbaarheid' in de cao

Werknemers in de
gehandicaptenzorg hoeven buiten
werktijd niet meer te reageren op
berichtjes en telefoontjes van hun
5 baas. Dat staat in hun nieuwe cao,
waarin voor het eerst in Nederland
het recht op onbereikbaarheid is
vastgelegd.
Volgens de ..X.. FNV hadden de
10 leden daar zelf om gevraagd. "Op
je vrije dag hoef je niet meer bezig
te zijn met appjes, telefoontjes,
invullen van een rooster, etc. Vrij is
dus ook echt vrij!", schrijft de FNV
15 in het aan de leden voorgelegde
cao-akkoord.

Werkstress 'grote ziekmaker'

De FNV wil het recht op
20 onbereikbaarheid ook opnemen in
andere akkoorden als de leden
aangeven dat ze dat belangrijk
vinden. In bedrijven in andere
Europese landen staat het thema
25 al langer op de kaart.

Zo biedt autofabrikant Daimler
werknemers de mogelijkheid om
als ze op vakantie zijn
30 binnenkomende mailtjes
automatisch te laten verwijderen.
Bij Volkswagen worden mailtjes
die na kantoortijd zijn
binnengekomen pas de volgende
35 ochtend bezorgd.

In Frankrijk is het zelfs sinds 2017
in de wet opgenomen dat
werknemers het recht hebben om
40 buiten werktijd onbereikbaar te
zijn.

Vorig jaar kwam de PvdA met een
voorstel voor het recht op
45 onbereikbaarheid. Kamerlid Gijs
van Dijk noemt dit cao-akkoord
dan ook "goed nieuws". Hij wil dat
alle werknemers de mogelijkheid
krijgen op het recht op
50 onbereikbaarheid. Werkstress is
volgens Van Dijk "een van de
grootste ziekmakers" van deze tijd.

Tekst 4

De Nederlandse verzorgingsstaat is doorgeschoten in zijn verwachtingen dat burgers én zelfredzaam én ook digitaal zijn

- De Nederlandse verzorgingsstaat wordt al decennia gekenmerkt door een verschuiving van verantwoordelijkheden van overheid naar gemeenten, werkgevers en individuele burgers, terwijl de staat alles overziet en controleert. (...) Dit stelsel kent veel voordelen, waaronder een grote mate van flexibiliteit en zekerheid. Tegelijkertijd heeft het als nadeel dat veel overheidssteun wordt aangeboden via een ingewikkeld toelagensysteem, een systeem dat geregeld veel politieke en maatschappelijke kritiek krijgt.
- Het systeem veroorzaakt een kloof tussen overheid en uitvoering waarvan veel burgers de dupe zijn. Het is nodeloos ingewikkeld en daardoor voor de gemiddelde burger vaak ontoegankelijk. (...)
- Onderzoek laat zien dat de aanname onterecht is, dat burgers digitaal vaardig genoeg zijn. Er is nog steeds een grote groep Nederlanders die over
- 30 onvoldoende digitale vaardigheden beschikt. Hierdoor zijn overheidsvoorzieningen in de praktijk veel minder toegankelijk dan ze bedoeld zijn.
- 35 Ontoegankelijke digitale overheidsdiensten zijn niet louter een probleem voor ouderen of mensen met een laag IQ. Zo beschikt ruim 30 procent van de
- 40 16- tot 24-jarigen in Nederland over lage digitale vaardigheden, zoals geconstateerd door het Expertisecentrum Beroepsonderwijs (ECBO).
- 45 De overheid moet erkennen dat niet alleen de uitvoering van het beleid voor problemen zorgt; het beleidsstelsel is op zichzelf
- 50 nodeloos ingewikkeld. Wil de overheid weer dienstbaar worden aan de burger en recht doen aan de potentie van de Nederlandse verzorgingsstaat? Dan kan ze
- 55 beter meer als overheid optreden in plaats van als manager om de tekortkomingen van het systeem tegen te gaan.

Tekst 5

Recente EU-migranten maken weinig gebruik van sociale voorzieningen.

Door onderzoekster Petra de Jong

In de jaren nadat Polen en Bulgarije toetraden tot de EU was het uitkeringsgebruik van migranten uit deze herkomstlanden in Nederland bijzonder laag; veel lager dan bijvoorbeeld dat van Nederlanders. Toegang tot de verzorgingsstaat is gekoppeld aan levensfase (bijvoorbeeld kinderbijslag), arbeidsverleden (WW-uitkeringen) en verblijfsduur (een bijstandsuitkering).
Recente migranten hebben nog geen sociale rechten opgebouwd in het bestemmingsland, en kunnen daarom niet direct na aankomst gebruik maken van deze voorzieningen. (...) Zelfs onder het vrije verkeer van personen blijken Europese verzorgingsstaten beter beschermd tegen *free riders* dan dikwijls wordt verondersteld. (..)
25 Beperking van toegang tot sociale zekerheid is in strijd met EU-regels
(..) De verzorgingsstaat werkt niet zozeer als een onafhankelijke 'pull factor'. In plaats daarvan maakt hij migratie mogelijk door bescherming te bieden tegen onzekerheid en risico's in migratiebeslissingen. (..)
35 In de aanloop naar het Brexit-referendum onderhandelde David Cameron over de mogelijkheid om toegang tot uitkeringen voor nieuwe EU-werkers gedurende de eerste vier jaar na aankomst in het Verenigd Koninkrijk te beperken.
40 Vrij verkeer van personen is één

van de fundamentele pijlers van de EU. Dergelijke maatregelen die toegang tot sociale zekerheid voor EU-migranten verder willen inperken lijken daarom in strijd met de doelstellingen van de Europese Commissie.

50 Zulke restricties kunnen ook de bereidheid om te migreren verminderen onder jonge, hoogopgeleide individuen. Dit is in het bijzonder onwenselijk (..) De hightech bedrijven in Eindhoven bijvoorbeeld kunnen niet zonder hen. Hoogopgeleide migranten dragen daarnaast doorgaans meer bij aan de verzorgingsstaat dan dat ze ontvangen.

Zwart werken wordt zo in de hand gewerkt

65 (..) Beperkte toegang tot de verzorgingsstaat in het bestemmingsland kan migranten verdrijven van de formele arbeidsmarkt. Ze zouden dan immers meebetalen aan voorzieningen waar ze (nog) geen gebruik van kunnen maken. Een dergelijke ontwikkeling maakt deze groep bijzonder kwetsbaar voor armoede en uitbuiting door werkgevers, en kan op lange termijn zelfs leiden tot een grotere afhankelijkheid van sociale voorzieningen. Daarnaast neemt oneerlijke competitie op de arbeidsmarkt toe als migranten in de informele sector werken tegen lagere lonen. (..)

